

Конкурсна робота у номінації «Вчитель Нової української школи»

Тема: Використання інноваційних технологій як засіб формування основ екологічної свідомості здобувачів освіти на уроках та в позаурочний час

1. Автор досвіду

Чамра Тетяна Сергіївна, вчитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії

Запорізька гімназія № 89

Запорізької міської ради Запорізької області

директор Ірина Патрушева

м. Запоріжжя, вул. Михайлова, 15, тел. 702-31-26

email zapschooln89@ukr.net

http: <http://school89.co.ua/>

2. Базова модель досвіду.

2.1. Назва теми досвіду.

«Використання інноваційних технологій як засіб формування основ екологічної свідомості здобувачів освіти на уроках та в позаурочний час»

2.2. Актуальність і перспективність досвіду

У сучасному світі технологічний прогрес невіддільний від глобальних екологічних викликів. Традиційні методи навчання, що базуються лише на теоретичних засадах підручників, сьогодні є недостатніми для формування цілісного екологічного світогляду.

Актуальність педагогічного досвіду зумовлена низкою чинників:

- Нормативно-освітній аспект. Державний стандарт початкової освіти визначає екологічну компетентність однією з ключових, що передбачає формування в учнів відповідального ставлення до довкілля та усвідомлення власної ролі у його збереженні.
- Психолого-вікові особливості молодших школярів. Діти молодшого шкільного віку ефективніше засвоюють знання через емоційно

забарвлену діяльність, ігрові методи, наочність і практичний досвід взаємодії з природним середовищем.

- Цифрова трансформація освіти. За умов активного впровадження дистанційних та змішаних форм навчання цифрові пристрої виступають не лише засобом комунікації, а й предметом екологічного осмислення, зокрема в контексті проблеми електронних відходів і так званого «цифрового сміття».
- Сучасні екологічні виклики. Поглиблення кліматичних змін актуалізує потребу у практичних діях щодо адаптації міського простору до нових природних умов, що знайшло відображення у реалізації екологічних ініціатив, зокрема проєкту «Алея Нескорених».

Перспективність досвіду полягає у створенні моделі навчання, де дитина перетворюється зі спостерігача на активного учасника збереження довкілля. Використання таких засобів, як VR-окуляри та STEM-проєкти, дозволяє готувати екологічно відповідальних громадян, здатних до реальних дій у громаді.

2.3. Теоретична основа.

Питання формування екологічної свідомості у молодших школярів тривалий час перебуває у центрі уваги педагогів. Фундаментальні засади виховання особистості через гармонійну взаємодію з довкіллям заклали такі класики, як О. Духнович, К. Ушинський та В. Сухомлинський. Їхня спадщина акцентує на тому, що природа є не лише середовищем існування, а й потужним інструментом духовного та морального розвитку дитини.

На сучасному етапі багато науковців досліджують формування екологічної компетентності. Цей аспект детально аналізують у своїх працях: С. Орденов, Т. Турбар, Н. Лисенко, Н. Яришева — зосереджуються на методичних засадах та концептуальних підходах до екологічної освіти; О. Мандрик, М. Мальований, М. Орфанова — досліджують прикладні аспекти ековиховання.

Питання екологічного виховання молоді розкрито у роботах таких науковців: С. Гомонця, С. Чорній, Л. Федонюк, Ю. Кот та багатьох інших дослідників. Їхні роботи дозволяють адаптувати класичні ідеї до запитів сучасної початкової школи, впроваджуючи нові підходи до засвоєння екологічних знань.

2.4. Новизна досвіду.

Новизна мого педагогічного досвіду полягає у вибудові комплексної системи екологічного виховання учнів початкової школи, у якій сучасні цифрові інструменти поєднуються з реальною природоохоронною та суспільно корисною діяльністю дітей. Новизною можна вважати застосування технологій віртуальної реальності (VR-окулярів) не як розважального ресурсу, а як ефективного дидактичного інструменту для створення «ефекту занурення» у природні середовища, недоступні для безпосереднього спостереження. Це забезпечує емоційне залучення учнів, покращує наочність навчального матеріалу та сприяє глибшому розумінню екологічних процесів.

2.5. Провідна педагогічна ідея досвіду.

Провідна ідея досвіду полягає у формуванні учня бути не просто спостерігачем, а активним дослідником і творцем екологічно свідомого майбутнього за допомогою новітніх технологій.

3. Інформаційно-педагогічна модель досвіду.

3.1. Мета досвіду

Метою моєї роботи є обґрунтування та впровадження системи використання інноваційних технологій як ефективного засобу формування основ екологічної свідомості у молодших школярів. Я прагну створити таке освітнє середовище, де цифрова грамотність тісно переплітається з ціннісним

ставленням до природи, стимулюючи дитину до активної дослідницької та природоохоронної діяльності.

3.2. Завдання:

Для реалізації поставленої мети було визначено такі завдання:

- ✓ теоретично дослідити роль інноваційних засобів у формуванні екологічної компетентності згідно з Державним стандартом початкової освіти;
- ✓ формувати навички відповідального споживання через вивчення проблеми «цифрового сміття» та життєвого циклу гаджетів;
- ✓ залучати учнів до практичної діяльності;
- ✓ використовувати інтерактивні засоби навчання;
- ✓ виховувати активну громадянську позицію.

4. Технологія реалізації інноваційної розробки досвіду.

У сучасному світі, де технологічний прогрес і екологічні виклики йдуть пліч-о-пліч, освіта має трансформуватися. Формування екологічної свідомості вже не може обмежуватися лише теоретичними засадами підручника. Використання інноваційних технологій дозволяє перетворити навчання на захопливий процес дослідження, де кожен здобувач освіти не просто спостерігач, а активний учасник збереження довкілля.

Важливу роль відіграє освіта в початковій школі. Однією з ключових компетентностей Державного стандарту початкової освіти є екологічна компетентність. Саме у молодшому шкільному віці закладається основа екологічної свідомості. Так як діти сприймають інформацію переважно через образи, емоції, гру та практичну діяльність, тому освітній процес намагаюся будувати на наочності, інтерактивності та особистому досвіді дітей. Формування екологічної компетентності у моїх учнів відбувається через цілеспрямоване поєднання знань, практичної діяльності та виховання ціннісного ставлення до природи.

У своїй роботі я спрямовую увагу не лише на засвоєння теоретичного матеріалу, а й на формування відповідальної екологічної поведінки. Учні вчаться аналізувати екологічні проблеми сучасності, усвідомлювати взаємозв'язок людини і довкілля, оцінювати наслідки власної діяльності для природи.

Формування екологічної компетентності також здійснюється через інтеграцію змісту різних навчальних предметів, використання міжпредметних зв'язків, застосування інтерактивних технологій навчання та залучення учнів до проєктної діяльності: «Город на підвіконні», «Годівничка», «Подорож зернинки» (Додаток 1).

Молодші школярі навчаються найкраще через практичний досвід. Тому екологічні проєкти, які включають в себе сортування сміття, висадку рослин, створення екологічних макетів тощо, допомагають моїм учням бачити конкретні результати своїх дій та розуміти важливість екологічних проблем.

Директорка нашої гімназії Патрушева Ірина Анатоліївна піклується про поповнення матеріальної бази закладу для того, щоб забезпечити якісний освітній процес, створити комфортні та безпечні умови для навчання й розвитку учнів, а також сприяти впровадженню сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес.

У мобільному хабі гімназії в наявності є окуляри віртуальної реальності (VR-окуляри). У процесі формування основ екологічної свідомості здобувачів освіти свого класу я ефективно використовую інноваційний інструмент VR-окуляри у STEM-проєктах. Їх застосування дозволяє поєднати навчання, дослідження та емоційне занурення, що особливо важливо для учнів 1–4 класів. Окуляри віртуальної реальності створюють ефект присутності у змодельованому середовищі — лісі, океані, космосі, заповіднику. Для моїх учнів цікавий не лише пристрій, а й потужний емоційний засіб пізнання світу. Під час занять окуляри віртуальної реальності застосовуємо переважно на фрагментах занять (5-10 хв).

Під час вивчення теми «Риби» з предмету ЯДС учні знайомились з підводним життям риб через окуляри віртуальної реальності; продовжували спостерігати за різноманіттям підводного світу, дізнавалися про будову риб, їхній спосіб життя та середовище існування.

Використання окулярів віртуальної реальності на уроці сприяло підвищенню пізнавального інтересу учнів, розвитку уяви та кращому засвоєнню навчального матеріалу. Діти з цікавістю занурилися у віртуальну подорож, активно обговорювали побачене та ділилися власними враженнями (Додаток 2).

Перед роботою з цим інтерактивним засобом обов'язково пояснюють мету перегляду, обговорюємо побачене після завершення досвіду. Віртуальна реальність дає змогу показати учням те, що складно або неможливо побачити у звичайних умовах. Саме завдяки ефекту занурення діти не просто отримують інформацію, а переживають досвід, що сприяє кращому запам'ятовуванню та формуванню ціннісного ставлення до природи. Використання VR-окулярів під час освітнього процесу має низку переваг:

- ✓ підвищення мотивації до навчання;
- ✓ розвиток пізнавального інтересу;
- ✓ формування дослідницьких навичок;
- ✓ розвиток критичного мислення;
- ✓ інтеграція цифрової грамотності з екологічним вихованням.

Отже, окуляри віртуальної реальності у STEM-проєктах виступають сучасним дидактичним засобом, що поєднує інноваційність, наочність і емоційний вплив. Їх використання сприяє глибшому розумінню екологічних проблем, формуванню відповідального ставлення до природи та розвитку ключових компетентностей молодших школярів у цифровому освітньому середовищі.

STEM та робототехніка

Учні нашої гімназії активно долучилися до благодійного еколого-освітнього проєкту Flowers4School, метою якого є озеленення

територій закладів освіти та формування дбайливого ставлення до навколишнього середовища. Мої учні приносили насіння, з турботою вирощували розсаду, з великим захопленням долучилися до висадки квітів у відкритий ґрунт. Участь у проєкті сприяла розвитку в молодших школярів практичних навичок догляду за рослинами, відповідальності за спільну справу, екологічної культури та усвідомлення власної ролі у збереженні природи.

Робота в межах ініціативи поєднувала дослідницьку, творчу та командну діяльність: діти висаджували квіти, спостерігали за їх ростом, вели щоденники спостережень, брали участь у STEM-проєктах та інтегрували отримані знання з уроків природничої освітньої галузі у практичну діяльність. Такий досвід став важливим чинником формування екологічної свідомості здобувачів освіти та розвитку соціальної активності учнів початкової школи. Діти цілими родинами долучилися до створення найгарнішої клумби (Додаток 3).

На уроках ми обговорюємо, що саме для навчання з використанням дистанційних технологій (в умовах повномасштабного вторгнення) ми використовуємо гаджети, які через 2-5 років застаріють і це буде екологічне сміття. Саме ці гаджети стануть проблемою для довкілля. Учні досліджують шлях смартфона від створення гаджета до утилізації. Це вчить їх цінувати техніку та не змінювати її без нагальної потреби. Також діти 20 вересня 2025 року традиційно долучилися до Всесвітнього дня прибирання «World Cleanup Day». Перед цим ми обговорили проблему забруднення довкілля та дізналися про мету глобального руху World Cleanup Day. Переглянули відео ([Сортування сміття](#)) про терміни розкладання різних матеріалів (від бананової шкірки до пластикової пляшки).

Основна діяльність відбувалася в позаурочний час. Учні збирали пластикові кришки, папір, пластикові пляшки. Здобувачі освіти не просто збирали відходи, а й розділяли їх за категоріями: «Пластик», «Папір». Діти з великим захоплення виконують інтерактивні завдання ([Гра «Сортування](#)

[сміття»](#)), екологічні проблеми ([Гра «Екологічні проблеми»](#)) Це дозволило закріпити навички правильного поводження з відходами на практиці. Також обговорили, як можна було б уникнути появи цього сміття (наприклад, замінити одноразові пакети на еко-торби). Під час «Кібер-прибирання» учні видаляли непотрібні файли, дублювати фото та старі листи зі своїх пристроїв, щоб зменшити навантаження на сервери. З'ясували, куди в нашому районі можна здати використані батарейки або стару техніку на переробку.

Для активізації пізнавального інтересу в своїй роботі використовую QR-коди (Додаток 4).

Яскравим прикладом залучення учнів до екологічної свідомості став проєкт «Алея Нескорених», реалізований навесні 2025 року учнівською командою нашої гімназії «Паростки Сили». Ця ініціатива перемогла в міському конкурсі «Кліматична освіта для зеленого відновлення Запоріжжя».

Проєкт продемонстрував перехід від теорії до практики: учні-автори самостійно розрахували, що висадка лип дозволить створити затінок для 80% навчальних кабінетів, суттєво поліпшуючи мікроклімат закладу. А до реалізації проєкту долучилися всі здобувачі освіти нашої гімназії. Учні мого класу посадила своє дерево, додаючи нову краплину життя Алеї Нескорених. Це символ єдності, сили та спільної турботи про майбутнє нашої школи, де учні пліч-о-пліч створюють зелений куточок на шкільному подвір'ї.

Участь у таких заходах формує у здобувачів освіти не лише екологічні знання, а й активну громадянську позицію: відчуття відповідальності за відновлення рідного міста та вдячність захисникам України (Додаток 5).

ВИСНОВКИ

Аналізуючи свою роботу над даною проблемою, я зробила певні висновки. Учнів надзвичайно привертає новизна проведення уроків із використанням інноваційних технологій. Активізується пізнавальна діяльність, створюються умови для активного спілкування, за якого учні вільно висловлюють свої думки та з великим бажанням виконують завдання. Застосування інновацій формує екологічну відповідальність для виховання

любові до рідного краю. Провідну роль відіграють інтерактивні методи, що дозволяють учням не лише розуміти, а й аналізувати та оцінювати екологічну ситуацію. В атмосфері довіри, підтримки та співпраці учні відчують впевненість у власних силах. Вони відкрито висловлюють свою позицію та спокійно ставляться до зауважень, оскільки активно залучені до процесу «зеленого відновлення» своєї гімназії та міста.

Саме в таких умовах — на межі технологій та живої природи — формується особистість, готова до майбутнього, яка вміє системно мислити, розв'язувати екологічні проблеми та приймати відповідальні рішення для сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

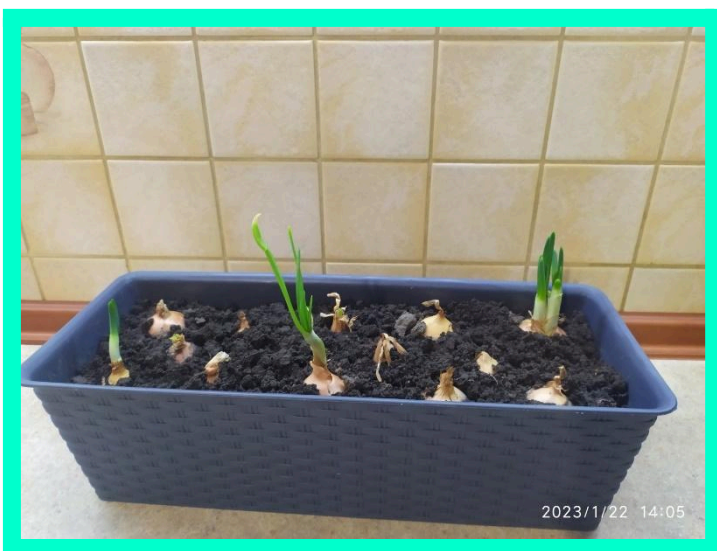
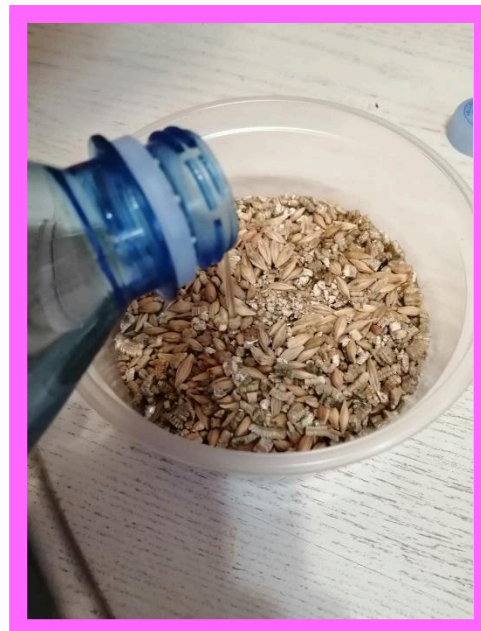
1. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Підходи до реалізації STEM-освіти у навчальному закладі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2017. № 2. С. 26–32.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ, 2014.
3. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови КМУ від 24 липня 2019 р. № 688).
5. Інтернет ресурс: <https://www.facebook.com/Flowers4School> Flowers4School: Всеукраїнський благодійний проєкт з озеленення шкіл
6. Інтернет ресурс: <https://www.facebook.com/share/g/1BtCuQp8Jn/> Вільний простір 89
7. Морзе Н. В., Кузьмінська О. Г. Цифрова компетентність як об'єкт оцінювання: виклики та рішення. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 67. № 5.

8. Пустовіт Н. О. Екологічна освіта і виховання: теорія і методика.
Навчальний посібник. Київ, 2012.

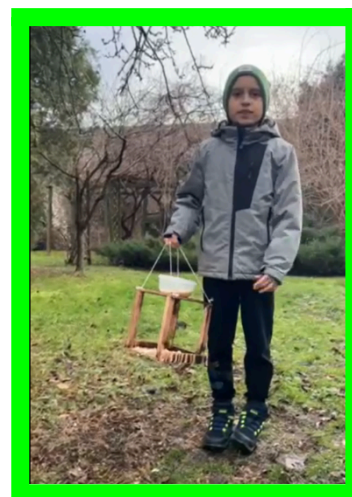
Список додатків:

- Додаток 1 – «Город на підвіконні», «Годівничка»
- Додаток 2 – VR-окуляри
- Додаток 3 – Благодійний еколого-освітній проєкт Flowers4School
- Додаток 4 – сортування сміття
- Додаток 5 – проєкт «Алея Нескорених»

«Город на підвіконні»

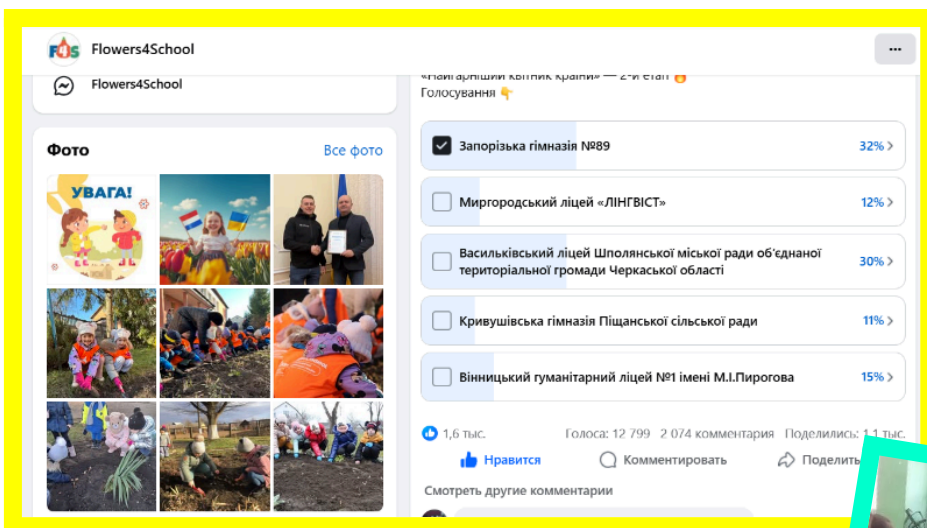
Годівничка

VR-окуляри

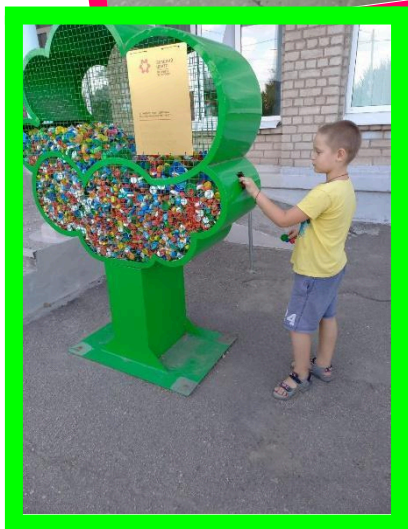

Благодійний еколого-освітній проєкт

Сортування сміття

"Алея Нескорених"

